

Daniela STATE

gr. did. sup., Liceul Teoretic Columna din Chișinău,
formator, Centrul Educațional PRO DIDACTICA

Cultura bunei vecinătăți. Oră de bilanț

Rezumat: La momentul de față, în sistemul educațional al Republicii Moldova se implementează activ abordarea interculturală, care are drept scop educarea unor personalități tolerante, social competente, înzestrate cu gândire critică, cetățeni conștienți și patrioți ai țării lor; care își cunosc bine țara, își doresc să-i păstreze și să-i sporească potențialul natural, economic și cultural, care acceptă să trăiască, să comunice și să colaboreze într-o comunitate multiculturală și multilingvă. Abordarea secvențială în cadrul orelor din Planul-cadru nu satisface pe deplin necesitatea de informare și formare interculturală. În acest sens, un cadru real îl reprezintă cursul opțional

Cultura bunei vecinătăți, implementat în școlile din Republica Moldova de patru ani. Se poate vorbi cu încredere despre rezultatele și impactul acestui curs opțional atât asupra elevilor, cadrelor didactice și a părinților; cât și asupra școlii și a comunității.

Cuvinte-cheie: cultură, istorie, toleranță, conștiință etnică, apartenență și identitate națională, comportament, atitudini, relații, integrare, motivare, deschidere, transformare, impact.

Abstract: The educational system of the Republic of Moldova is currently undergoing the implementation and active development of an intercultural approach aiming at educating tolerant personalities with good social skills, gifted with

critical thinking, who are open-minded citizens and patriots of their country, who know their country well and wish to cherish and improve its natural, economic, and cultural potential, being prepared to live, communicate, and collaborate in a multicultural and multilingual community. The current sequential approach imposed by the Framework Plan does not fully satisfy the training and informative necessities of modern schools. In this respect the optional course *The Culture of Good Neighborhood* is an actual efficient framework, which has been implemented in the schools of Moldova in the last four years. We can already confidently talk of the good results and the impact of this optional course on students, teachers, parents, schools, and local communities.

Keywords: culture, history, tolerance, ethnic conscience, national identity and sense of belonging, behavior, attitudes, relations, integration, motivation, openness, change, impact.

O trăsătură specifică a etapei contemporane de dezvoltare a societății noastre este creșterea considerabilă a interesului față de cultura, istoria, tradițiile etniilor ce locuiesc în Republica Moldova. Devine tot mai evident faptul că soluționarea numeroaselor probleme din viața țării depinde, în mare parte, de nivelul de formare a poziției civice la generația tânără și de măsura în care îi este satisfăcută necesitatea de perfecționare spirituală.

Misiunea de formare a conștiinței etnice de sine trebuie să le revină, în primul rând, părinților, familiei și societății, în timp ce sarcina prioritară a instituțiilor de învățământ este de a forma identitatea națională, politică, de apartenență la țară, precum și de a educa respectul nu numai față de etnia proprie, ci și față de întreaga diversitate culturală a țării. Anume societatea și statul, prin intermediul instituțiilor de învățământ, urmează să ajute copilul să acumuleze cunoștințe atât despre propria cultură, cât și despre alte culturi care îl înconjoară; să-l învețe să evalueze corect comportamentul altor oameni, să reacționeze adecvat la tradițiile și obiceiurile lor de familie.

Concepția prezentată mai sus constituie și preambulul curriculumului pentru cursul opțional *Cultura bunei vecinătăți* pentru clasele I-IV. Acest curs a fost inspirat din buna experiență a colegilor noștri din Ucraina. Centrul Educațional PRO DIDACTICA a inițiat proiectul *Educație interculturală pe ambele maluri ale Nistrului*, diversificând, astfel, asortimentul orelor opționale propuse de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.

Implementarea pe parcursul celor patru ani a cursului opțional *Cultura bunei vecinătăți* a facilitat și promovat la nivel local/regional anumite inițiative școlare și sociale, ce au avut drept scop creșterea nivelului de incluziune socială, realizarea educației prietenoase, formarea activismului civic. Misiunea *Culturii bunei vecinătăți* este de a promova inițiative ce vor genera sau favoriza procese de integrare și dezvoltare, motivare și deschidere, transformare și schimbare (începând de la atitudini) în diverse comunități și regiuni din Republica Moldova.

Obiectivele majore ale acestui proiect sunt: implementarea unei noi discipline educaționale *Cultura bunei vecinătăți* în școlile din Republica Moldova, inclusiv în cele din regiunea separatistă transnistreană, proces

care le-a permis celor circa 3000 de copii beneficiari să dobândească noi abilități sociale în domeniul comunicării și cooperării interculturale; aplicarea și testarea unor metode inovative de învățare, în baza a diverse conținuturi ce țin de patrimoniul cultural al țării, sporind, astfel, înțelegerea diversității culturale; îmbunătățirea înțelegerii reciproce, a culturii păcii și a solidarității între zonele separate, prin întâlniri și colaborări între organizații și instituții de învățământ; oferirea sistemului educațional moldovenesc (inclusiv celui transnistrean) a unor cunoștințe și mijloace didactice (curriculum, manuale, recomandări metodice) pentru activități opționale, menite să dezvolte toleranța interculturală și cultura păcii la nivelul claselor primare.

Acest proiect a fost realizat inițial cu asistența Programului *Susținerea măsurilor de promovare a încrederii*, finanțat de Uniunea Europeană, co-finanțat și implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD). Pe parcursul celor patru ani de pilotare a proiectului, întru susținerea și promovarea, continuarea și dezvoltarea cursului opțional *Cultura bunei vecinătăți*, CE PRO DIDACTICA a realizat parteneriate cu: Centrul de Inovații Educaționale și Programe Sociale din regiunea transnistreană, Tiraspol; Centrul de Integrare și Dezvoltare din Ucraina; Institutul pentru Pace și Arbitraj din Suedia.

Experiența de elaborare și predare a cursului *Cultura bunei vecinătăți* a fost studiată și prezentată de către experții CE PRO DIDACTICA la un șir de conferințe internaționale, precum și cu ocazia unor vizite ale pedagogilor din Moldova la seminare și ateliere din Crimeea. Întru implementarea cu succes a cursului, PRO DIDACTICA, cu susținerea Rețelei internaționale de edificare a păcii GPPAC (Parteneriate Globale pentru Prevenirea Conflictelor Armate), a proiectat și desfășurat mai multe acțiuni/activități:

- elaborarea de curricula pentru fiecare an de implementare/studiere a *Culturii bunei vecinătăți*;
- elaborarea și publicarea caietelor de lucru pentru elevii implicați în proiect:
 - ✓ *Eu, familia mea și vecinii* (clasa I);
 - ✓ *Locul în care trăim* (clasa a II-a);
 - ✓ *Muncim, învățăm și ne odihnim împreună* (clasa a III-a);
 - ✓ *Țara mea – mândria mea* (clasa a IV-a);

- elaborarea materialelor audio pentru predarea cursului *Locul în care trăim* pentru clasa a II-a;
- revizuirea și actualizarea de curricula;
- formarea inițială a cadrelor didactice și manageriale;
- organizarea trainingurilor pentru cadrele didactice;
- monitorizarea implementării cursului *Cultura bunei vecinătăți*.

Atât implementarea proiectului împreună cu părțile implicate, precum și înțelegerea comună a necesității promovării disciplinei școlare au contribuit la sporirea nivelului de încredere reciprocă. Cursul opțional le-a oferit elevilor comprehensiune și instrumente pentru a gestiona diferențele între comunitățile divizate, în mod eficient și constructiv. Prin activarea sensibilității culturale, a comunicării interculturale și a valorilor pozitive la etapa incipientă, riscurile discordiei și conflictul în viitor vor fi reduse. Competențele formate vor consolida școlile locale, precum și tratamentul egal al diverselor minorități. Grație societății civile, se va edifica o comunitate responsabilă și democratică, care promovează și susține drepturile omului prin respectarea altor culturi. Or, ideologia acestui curs se axează pe dezvoltarea toleranței, a relațiilor tolerante și a comportamentului tolerant, adică pe formarea unei culturi a bunei vecinătăți.

La baza elaborării curriculumului și a caietelor pentru cele patru clase (în limbile română și rusă) au stat

obiectivele cursului *Cultura bunei vecinătăți*:

- formarea unei atitudini responsabile și respectuoase față de plaiul natal, ca element fundamental al educației patriotice;
- augmentarea competenței sociale și a responsabilității tinerilor pentru bunăstarea țării lor, componente necesare ale simțului civic;
- formarea abilităților de dialogare și negociere, de rezolvare a disputelor și conflictelor, în conformitate cu principiile democratice și principiile culturii păcii;
- dezvoltarea gândirii critice, care contribuie la educarea unei poziții personale și a capacității de a genera idei constructive;
- întărirea interesului pentru istoria, cultura, viața și problemele țării;
- formarea unei atitudini constructive față de dezvoltarea, optimizarea și perfecționarea țării;
- formarea la elevi a unei viziuni privind locul lor propriu în prezentul și viitorul țării;
- pregătirea elevilor de interacțiunea cu lumea înconjurătoare prin asimilarea unui set de cunoștințe despre țara natală și formarea competențelor corespunzătoare;
- participarea elevilor la activitățile de protecție a sanctualelor spirituale, a monumentelor de istorie și cultură;
- renașterea studierii ținutului natal în instituțiile de învățământ.

PROIECTE CEPD

Educație pentru pace prin promovarea culturii bunei vecinătăți în clasele primare

Perioada de implementare: Iulie-decembrie 2017

Finanțator: Rețeaua internațională de edificare a păcii GPPAC (Parteneriate Globale pentru Prevenirea Conflictelor Armate)

Scopul proiectului: Continuarea procesului de dezvoltare și implementare a noii discipline educaționale *Cultura bunei vecinătăți* în școlile din Republica Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană, având beneficiari peste 3000 de copii, care vor dobândi noi abilități sociale în domeniul comunicării și cooperării interculturale; aplicarea unor metode inovative de învățare, în baza unor conținuturi despre patrimoniul cultural, sporind astfel înțelegerea diversității culturale; îmbunătățirea înțelegerii reciproce, a culturii păcii și a solidarității; oferirea sistemului educațional moldovenesc cunoștințe, abilități și mijloace didactice pentru activități educaționale opționale, menite să dezvolte toleranța interculturală și cultura păcii la nivelul claselor primare

Rezultate: Peste 1500 de copii din diferite părți ale Moldovei, inclusiv din regiunea transnistreană și autonomia găgăuză au dobândit cunoștințe și atitudini pozitive despre grupurile culturale, artele, limbile și tradițiile din Republica Moldova; învățătorii instruiți să utilizeze metode interactive de educație civică și interculturală în clasele primare; ONG-urile de pe ambele maluri ale Nistrului în cooperare cu ministerele și instituțiile de învățământ, implicate în elaborarea curriculumului școlar; practici avansate diseminate la nivel local și național; versiunile finale ale materialelor didactice pilotate revizuite și diseminate în întreaga țară; resurse educaționale elaborate de către cadrele didactice din experiment, devenite deschise/RED și plasate pe pagina Centrului: <https://www.red.prodidactica.md> etc.

Cursul îi învață pe elevi să aibă o atitudine grijulie față de țara noastră, în care la fel de valoroase sunt și urmele trecutului, și monumentele prezentului. Pe măsura aprofundării în conținuturile acestuia, atitudinea distanțată față de istorie este înlocuită de o înțelegere profundă a faptului că istoria se construiește acum, de către noi înșine, și că modul în care stabilim relații cu cei din jur joacă un rol esențial în evoluția societății noastre. În același timp, cursul în aplicarea sa practică reflectă specificul regiunii/raionului, al comunității, al instituției de învățământ unde este predat. Or, cunoașterea unei regiuni presupune cunoașterea de la particular la general, depistarea elementelor comune și specifice.

La orele de *Cultura bunei vecinătăți* pedagogii le prezintă copiilor aspecte generale și particulare în baza exemplului câtorva culturi, accentuând elementele care îi unesc pe oameni, precum și faptul că anume diferențele obiective îi fac pe oameni interesați unii pentru alții; a fi altfel nu trebuie să provoace dușmănie, ci curiozitate și dorința de a înțelege. Iar un rol important al cadrului didactic este să conceapă lecțiile într-o cheie pașnică, binevoitoare, fără divizarea culturilor în „dominante” și „minore”.

Cursul *Cultura bunei vecinătăți* nu numai promovează dezvoltarea unui interes durabil pentru istoria, viața, problemele Republicii Moldova și ale cetățenilor săi, ci și orientează spre o activitate constructivă de îmbunătățire a condițiilor de trai în țara natală, îi ajută pe elevi să-și aleagă itinerarul de viață, nișa pentru utilizarea propriilor forțe și talente la baștină.

Beneficiarii direcți ai acestui proiect sunt profesorii și

elevii din școlile-pilot, iar beneficiarii indirecti – părinții acestora, precum și comunitățile din care fac parte.

Cursul opțional *Cultura bunei vecinătăți* le propune elevilor subiecte sub formă de „călătorii”, conținuturile fiind repartizate pe mai multe module: *Mediul geografic, Istoria, Cultura tradițională și contemporană, Limba vecinului, Axiologia și Conflictologia*. Conținuturile sunt prezentate ciclic (un șir de teme din curriculumul pentru clasa I au conexiuni cu temele pentru clasele II-IV), oferind, totodată, largi oportunități de trasare a unor conexiuni transdisciplinare. Indiferent de clasă, conținuturile solicită realizarea a diverse activități, preponderent în grup, precum: compunerea de dialoguri; formularea întrebărilor și a răspunsurilor; elaborarea unei narațiuni în baza unui subiect dat; descrierea de tablou; înscenarea; participarea la conversație; soluționarea situației de conflict; analiza tabloului; confecționarea modelelor, a jucăriilor și a machetelor; participarea la jocuri, sărbători populare; soluționarea ghicitorilor; compunerea de strigături, cimituri, poezioare etc.

Activitățile cursului opțional *Cultura bunei vecinătăți*, atât cele din cadrul orelor, cât și cele extracurriculare și extrașcolare, propuse de curricula, în caietele editate și la cursurile organizate de PRO DIDACTICA, sunt menite: a) să edifice spiritul de inițiativă civică, socială, culturală și religioasă în diverse școli, comunități, localități și diviziuni administrative; b) să favorizeze procesul de incluziune și coeziune a tuturor copiilor și familiilor lor, indiferent de confesiune religioasă, naționalitate sau statut social; c) să diversifice și să

PROIECTE CEPD

Lecții europene

Perioada de implementare: 29 iunie 2015-31 decembrie 2016

Finanțator: Ministerul Afacerilor Externe al Lituaniei

Parteneri: Centrul de Didactici Moderne din Vilnius (Lituania); Centrul Școală-familie-societate din Tbilisi (Georgia)

Scopul proiectului: Crearea premiselor de dezvoltare a valorilor europene și recunoașterea proceselor de integrare europeană în Georgia și în Republica Moldova

Rezultate: Disciplina opțională *Educație pentru Integrare Europeană* pentru învățământul liceal actualizată și pilotată; program și materiale suplimentare elaborate pentru organizațiile de tineret; program de formare pentru profesori pentru implementarea disciplinei opționale *Educație pentru Integrare Europeană* dezvoltat și pilotat; ghidul metodologic *Promovarea UE în școlile din Republica Moldova*, elaborat de formatorii de la PRO DIDACTICA publicat în variantă electronică și diseminat (ghidul este structurat pe 3 săptămâni, cu următoarele generice: *Valori europene; Spațiul comunitar european; Europa cetățenilor*, conținând scenarii consistente și detaliate pentru activități educaționale nonformale); peste 70 de participanți, reprezentanți ai Direcțiilor de Învățământ din fiecare raion și municipiu, dar și coordonatori locali ai programului în cauză instruiți etc.

dea culoare procesului instructiv-educativ: or, cursul prezintă, prin specificul său, un set divers de oportunități educaționale, iar pentru a atinge scopurile acestuia, învățătorul folosește cele mai eficiente tehnici, metode și mijloace de predare: învățarea bazată pe căutare și descoperire; învățarea bazată pe problematizare; învățarea individuală și de grup; menținerea conversațiilor, dialogurilor, discuțiilor; organizarea de festivaluri, spectacole, expoziții individuale, colective, de familie ș.a.; d) să impulsioneze participarea elevilor, chiar și a celor de vârstă școlară mică, la activități în interesul școlii, comunității, favorizând colaborarea și spiritul de inițiativă.

Implementarea proiectului *Educație interculturală pe ambele maluri ale Nistrului* nu s-a rezumat doar la elaborarea de curricula și caiete pentru elevii ce studiază disciplina. De asemenea:

- ✓ s-au organizat activități de formare și traininguri: or, abordarea creativă, critică și constructivă a trainingurilor, din perspectiva aplicativității și accesibilității obiectivelor, a conținutului și a strategiilor didactice, a fost menționată și apreciată de formabili;
- ✓ s-a format o nouă comunitate a cadrelor didactice implicate în proiect;
- ✓ s-a facilitat schimbul de experiențe și bune practici între formatori și cadre didactice, precum și între cadrele didactice, indiferent de limba de predare;
- ✓ au avut loc consultații individuale și de grup în cadrul monitorizării în teritoriu și în cadrul trainingurilor;
- ✓ clasele implicate în proiect au fost aprovizionate cu caiete pentru elevi;
- ✓ s-au elaborat materiale audio pentru clasa a II-a;
- ✓ a fost asigurat dialogul intercultural între participanții proiectului;
- ✓ cadrele didactice și manageriale din instituțiile-pilot au fost pregătite de către formatorii CE PRO DIDACTICA și formatorii din Ucraina;
- ✓ s-a acordat asistență metodologică și logistică pentru implementarea cu succes a cursului.

Luând în considerare faptul că în proiect au fost inițial implicate școli din localități cu diversitate națională, lingvistică și/sau religioasă, simularea unor acțiuni a fost mai facilă, iar în unele situații de aceasta nici nu a fost nevoie, exercițiile fiind reale. Aceste practici au fost prezentate și diseminate.

Implicarea școlilor în implementarea cursului opțional *Cultura bunei vecinătăți* a avut o multitudine de efecte pozitive: sensibilizarea elevilor și a părinților pentru identificarea/rezolvarea unor probleme din școală, comunitate, țară; crearea unui spațiu și a unor ocazii pentru a aborda interdisciplinară și transdisciplinară;

achiziționarea unor noi informații, cunoștințe, necesare/utile în cadrul altor discipline și invers, valorificarea achizițiilor (cunoștințe, capacități) de la cursul *Cultura bunei vecinătăți* întru dezvoltarea atitudinilor și valorilor pentru o societate democratică și integră; crearea unui parteneriat eficient între cadre didactice, elevi și părinți, între școli și APL, între școli și direcțiile de învățământ.

Schimbări calitative au fost sesizate de către părinți (dovezi fiind chestionarele aplicate), cadre manageriale și învățători, dovadă fiind dinamica emoțiilor în această perioadă, precum și achizițiile participanților. La începutul proiectului, toți factorii implicați, întrebați fiind despre sentimentele lor, au spus că trăiesc *neîncredere, bucurie, curiozitate, mândrie, frică, necunoaștere*. La una din formările din anul 2017, cadrele didactice au mărturisit că, împreună cu părinții și copiii, trăiesc emoții de *bucurie, încredere, satisfacție, împlinire, mulțumire, bucurie pentru munca realizată*.

Printre achizițiile învățătorilor, ale cadrelor manageriale și părinți, se numără:

- ✓ cunoștințe noi, ce nu se regăsesc în manualele școlare, referitoare la viața, tradițiile, sărbătorile, vestimentația și bucatele tradiționale, la cultura etniilor ce locuiesc pe teritoriul Republicii Moldova, precum și la confesiunile religioase ale oamenilor din țară;
- ✓ capacități de planificare și desfășurare a orelor în cadrul acestui curs opțional;
- ✓ atitudini propice promovării toleranței și educației multiculturale în societatea modernă;
- ✓ competențe de comunicare prin deschidere pentru colaborare cu alte cadre didactice din Republica Moldova;
- ✓ explorarea cadrului real pentru autodeterminare, autocunoaștere, pentru manifestarea și dezvoltarea încrederii în forțele proprii (pentru toți factorii implicați în proiect);
- ✓ competențe profesionale ce vizează autorefecția, autoevaluarea și autocontrolul în educarea tinerei generații și în relațiile cu elevii;
- ✓ competența de observare activă;
- ✓ competența de ascultare empatică;
- ✓ competența de consiliere psihopedagogică;
- ✓ competența de relaționare și încurajare a dezvoltării personale și profesionale;
- ✓ competența de autodezvoltare și autoperfecționare.

În urma monitorizării și în baza reflecțiilor cadrelor didactice, ale mentorilor și formatorilor, conchidem că obiectivele propuse pentru cursul *Cultura bunei vecinătăți* au fost realizate (și se realizează în continuare prin intermediul elevilor ce încă mai studiază). Astfel, cursul:

- urmărește dezvoltarea toleranței, a relațiilor to-

lerante și a comportamentului tolerant la elevi, adică formarea unei culturi a bunei vecinătăți;

- conține informații de natură istorică, natural-geografică, literară și lingvistică despre Republica Moldova și populația ei;
- prin aspectul lui practic, reflectă specificul regiunii/raionului, al comunității, al instituției de învățământ unde este predat;
- îi învață pe elevi să aibă o atitudine grijulie față de țara noastră, o atitudine responsabilă față de tezaurul țării;
- le prezintă copiilor momente generale și particulare în baza exemplului câtorva culturi, accentuând elementele care îi unesc pe oameni;
- le demonstrează că *diversitatea* trebuie să provoace prietenie, curiozitate și dorința de a înțelege, de a-i înțelege pe alții și de a fi înțeleși;
- are o capacitate integratoare: cu implicarea competențelor formate la orele de istorie, științe, limba și literatura română, limbi străine, educație muzicală, educație plastică etc., elevului i se formează competențe care, la rândul lor, vor fi aplicabile la alte discipline școlare;
- formează la elevi deprinderile de a comunica, de a asculta și a vorbi, de a lua decizii în mod democratic în cadrul grupului, de a se implica în rezolvarea problemelor interpersonale, de a-și gestiona emoțiile primare și a evita altercațiile; educă respectul de sine și pentru alții, toleranța față de opinii diferite;
- promovează valorile avansate de *noile educații*, specifice societății contemporane: pacea și cooperarea, toleranța, democrația, comunicarea

și mass-media, schimbarea și dezvoltarea etc., valori ce îmbogățesc *conținutul axiologic al educației*.

Analizând impactul proiectului în general, putem formula următoarele rezultate calitative (succese înregistrate):

- consolidarea relațiilor dintre regiuni și a educației interculturale din Republica Moldova, inclusiv din regiunea transnistreană, prin elaborarea și implementarea unui curs de bună vecinătate, bazat pe cooperarea transfrontalieră între agențiile guvernamentale și organizațiile societății civile (pentru prima dată de la conflictul armat din anul 1992, educatorii și învățătorii din localitățile de pe cele două maluri ale râului Nistru au cooperat, aplicând o disciplină similară, pentru ca elevii să obțină abilități sociale importante de comunicare interculturală, fiind ghidați de același curriculum oficial);
- schimbarea atitudinii părinților față de frecventarea cursului opțional *Cultura bunei vecinătăți*, în comparație cu primul an de implementare;
- implicarea activă a elevilor în activități, în grupuri mari și mici, în perechi;
- elevii sunt mult mai toleranți unul față de altul, comunică și colaborează fără a scoate în evidență trăsăturile specifice/deosebite ale colegilor;
- implicarea activă a părinților în realizarea activităților pentru extindere, propuse de către învățător, atât acasă, cât și în clasă;
- promovarea activităților în cadrul școlii, dar și în cadrul raionului;
- crearea unui climat favorabil pentru studierea

PROIECTE CEPD

Promovarea și dezvoltarea educației interculturale în formarea inițială a cadrelor didactice

Perioada de implementare: Iunie 2018-decembrie 2020

Finanțator: Fundația pentru copii *Pestalozzi* (Elveția)

Scopul proiectului: Îmbunătățirea cunoștințelor și abilităților profesionale de EIC ale viitoarelor cadre didactice, în vederea sprijinirii dezvoltării competențelor interculturale la copiii și tineri.

Obiective specifice: Evaluarea necesităților instituțiilor beneficiare privind elaborarea curriculumului și a programelor de instruire a cadrelor didactice universitare; organizarea programului de formare a cadrelor didactice universitare privind EIC; elaborarea curriculumului universitar privind EIC; elaborarea unui ghid metodologic pentru profesorii universitari la EIC; organizarea unei vizite de studiu pentru conectorii de curriculum (la Institutul Intercultural din Timișoara, România); crearea unor centre de resurse de EIC pentru cadrele didactice universitare și viitorii profesori în 3 universități din Republica Moldova; desfășurarea unor activități de promovare a EIC în mediul universitar și preuniversitar; desfășurarea unor mese rotunde, ateliere și întâlniri sistematice pentru promovarea EIC etc.

cursului opțional, pentru organizarea activităților în afara clasei/școlii;

- crearea posibilităților pentru deschiderea și manifestarea tuturor elevilor, în special a celor timizi.

Cadrelor didactice ce au predat/predau cursul opțional *Cultura bunei vecinătăți* au formulat și ele câteva concluzii referitoare la impactul proiectului:

- Puncte forte: managementul eficient al activităților din proiect din partea CE PRO DIDACTICA; comunicarea eficientă formator – formator, formator – formabil; formabil – formabil; crearea unui mediu prielnic, prietenos desfășurării activităților; materiale didactice necesare, utile, actuale, interesante, accesibile; aplicarea metodelor interactive; posibilitatea de a face schimb de experiență; oportunități de a exersa; implicarea tuturor participanților.
- Puncte slabe: necesitatea mai multor activități practice pentru familiarizarea cu creația folclorică a poporului român, ucrainean, rus, găgăuz, bulgar etc. (pentru a cunoaște mai bine tradițiile, ritualurile, dansurile, vestimentația, arhitectura populară).

Formatorii au confirmat impactul pozitiv al proiectului asupra cadrelor didactice și manageriale participante la instruire. Aspectele ce merită să fie menționate în acest sens sunt:

- schimbul de experiență permanent;
- dorința de a experimenta;
- deschiderea pentru formarea continuă a cadrelor didactice;
- profesionalismul și creativitatea învățătorilor/educatorilor;
- comunicarea tolerantă între toți participanții;
- comunicarea, colaborarea, cooperarea, prietenia și dialogul între participanții de alte etnii;
- autoformarea profesională;
- competența de autoevaluare;
- flexibilitatea participanților;
- cunoașterea metodelor de lucru;
- dorința de a face schimbarea în clasă, școală, comunitate, începând cu sine.

Iată câteva reflecții formulate de beneficiari, pe care le considerăm importante pentru promovarea rezultatelor proiectului:

- „Acest proiect trebuie extins la toate treptele de școlaritate.”;
- „Bucură mult că pe primul plan a fost pus copilul și nu s-au cerut prea multe hârtii, rapoarte, comentarii. Riscam cu toții să pierdem esența și farmecul acestui curs interesant, să cădem în superficialitate

și formalism. A fost o experiență inedită.”;

- „Succesul acestui proiect a depins foarte mult de fiecare participant în parte și de forma de organizare a activităților. Mulțumesc, PRO DIDACTICA!”;
- „E nevoie încă de multă muncă pentru a schimba mentalitatea societății. Doar așa vom putea schimba lucrurile în mai bine. Suntem optimiști, pentru că am putut produce schimbarea în clasă și în școala noastră”.

În luna iulie curent, când s-au împlinit patru ani de la implementarea cursului *Cultura bunei vecinătăți* în școli, la o ședință de bilanț s-au întâlnit reprezentanții CE PRO DIDACTICA, reprezentanții partenerilor proiectului (Rețeaua internațională de edificare a păcii GPPAC și Centrul de Integrare și Dezvoltare din Ucraina), autorii materialelor elaborate. Pe lângă totalurile implementării cursului, la această întâlnire s-au discutat și perspectivele de dezvoltare și de continuare a proiectului. Suntem optimiști că acesta va continua, pentru că predarea cursului reprezintă o reală și bună ocazie nu numai de a-i informa pe copii despre diversitatea națională, lingvistică și religioasă, dar și o oportunitate de a-i învăța cum să participe la formarea conștiinței etnice de sine, la însușirea valorilor general-umane și la dezvoltarea spiritualității.

În concluzie: *Cultura bunei vecinătăți* realizează sarcina prioritară a instituțiilor de învățământ de a forma la elevi identitatea națională, politică, de apartenență la țară, precum și de a educa respectul nu numai față de etnia proprie, ci și față de întreaga diversitate culturală a țării. Acest curs îl ajută pe copil să evalueze corect comportamentul altor oameni, să reacționeze adecvat la tradițiile și obiceiurile lor de familie, să însușească și să promoveze tradițiile din familie, din localitatea în care s-a născut și din țara natală.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Curriculum pentru cursul opțional *Cultura bunei vecinătăți*, clasele I-IV.
2. Формирование межэтнической и межконфессиональной толерантности в Крыму: мониторинг существующей системы обучения и воспитания, рекомендации по развитию межкультурного образования и этнического просвещения населения. Симферополь, 2003.
3. https://prodidactica.md/wp-content/uploads/2018/04/2017-Raport_Pro_Didactica_RO.pdf
4. https://prodidactica.md/wp-content/uploads/2017/09/Raport_Pro_Didactica_2016_RO.pdf